

УДК 378:34(477)

Венедіктов В.С.

д.ю.н., професор,
перший проректор
Харківського економіко-
правового університету

Правові проблеми організації сучасної вищої освіти в Україні

Анотація: стаття присвячена авторському баченню сутності правових проблем організації та отримання сучасної вищої освіти в Україні.

Ключові слова: вища освіта, навчальні заклади, молодь, європейська інтеграція.

Аннотация: статья посвящена авторскому видению сущности правовых проблем организации и получения современного высшего образования в Украине.

Ключевые слова: высшее образование, учебные заведения, молодежь, европейская интеграция.

Summary: The article is devoted to author vision of essence of legal problems of organization and receipt of modern higher education are in Ukraine.

Key words: higher education, educational establishments, young people, European integrationю

Основою демократичного суспільства є людина, яка спроможна розкрити свій потенціал і для якої демократія є природним середовищем задоволення особистих та суспільних інтересів. Успішне існування сучасної держави неможливе без особи, яка сповідує демократичні цінності та має певний рівень освіти і соціальної компетентності.

Створення вільного демократичного суспільства, покращення стану громадянських свобод та конституційних прав, орієнтація на формування політичної, правової, адміністративної культури, національного світогляду і патріотизму, збагачення та оновлення знань, розуміння суті демократичних суспільних реформ, а також сучасних підходів до професійної діяльності на порядок денний гостро ставить питання про підвищення якості національної вищої освіти та її правового забезпечення.

Курс України на європейську інтеграцію вимагає створення нових ідеологічних підходів до формування громадянина як особистості нового типу, і це має бути одним із головних завдань національної освіти,

орієнтованої на запровадження демократичних інституційних стандартів вищої професійної підготовки. Нова активна високоінтелектуальна та професійно підготовлена людина із загальнодержавним мисленням може і повинна стати рушійною силою реалізації політичних і соціально-економічних реформ на сучасному етапі державотворення та демократизації суспільства в умовах глобалізації суспільних відносин.

Сьогодні Україна на багато кроків відстає від рівня європейських показників освіти, що потребує розробки державної політики з наближення вищої освіти до стандартів підготовки фахівців, які працюють в країнах Європейського Союзу і проведення невідкладних правових заходів щодо реалізації цієї стратегії. Це можливо шляхом консолідації зусиль та конструктивної взаємодії державних органів, наукових установ, навчальних закладів, громадських інститутів, бізнесових кіл, тобто всіх, хто є небайдужим до майбутнього нашої держави. Тому національна вища школа не може залишатись осторонь від цього найважливішого процесу. Освіта підвищує загальний інтелектуальний рівень людини, її здатність швидко адаптуватися до соціальних умов життя, бо збільшує варіативність майбутнього її працевлаштування.

На даному етапі розвитку українського суспільства і держави потрібні кардинальні кроки щодо законодавчого забезпечення внутрішньої модернізації та структурної перебудови системи вищої освіти. При цьому необхідно керуватися тим, що в світі все більше наголошується на якість освіти, універсальність підготовки випускника та його адаптованість до сучасних умов праці, на особистісну орієнтованість навчального процесу та його інформатизацію, на ступінь важливості освіти у забезпеченні сталого людського розвитку. Але треба мати на увазі, що такі зміни повинні базуватися тільки на науково-обґрунтованих засадах та практично-вивірених рішеннях, які і нададуть можливість створити єдиний європейський освітній та науковий простір.

Для підвищення якості освіти необхідне активне впровадження в навчальний процес інноваційних технологій, які повинні охоплювати зміст цього процесу, його сутнісні характеристики, а також весь комплекс дидактичний прийомів, до який треба віднести: постійне наукове забезпечення навчання з відповідними інформаційними технологіями; впровадження в лекційні курси методології та методики науково-дослідного пошуку; проведення науково-дослідних занять; перетворення студентських відповідей, рефератів на семінарах у різновид захисту відповідних концептуальних положень нормативних і спеціальних курсів; системне поєднання аудиторних і поза аудиторних занять у єдиний

навчально-виховний комплекс; спрямування роботи студентських наукових гуртків та інших форм науково-дослідної роботи на пошук і творче засвоєння інноваційних ідей вітчизняної та світової науки і практики; використання результатів підсумкових щорічних науково-практичних, факультетських, вузівських, міжвузівських, міжнародних конференцій в навчальному процесі тощо.

Для України зараз дуже важливо скоротити кількість вищих навчальних закладів шляхом їх оптимізації, концентрувати зусилля вищих навчальних закладів на досягнення високої якості освіти і створення всіх умов для досягнення цієї мети, активізувати співпрацю між вищими навчальними закладами та підприємствами для широкого впровадження нових знань в економічну та суспільну сфери життя, залучити вищі навчальні заклади до участі у розв'язанні проблеми регіонального та місцевого розвитку, а також забезпечити автономію та професіоналізм в освітній, науковій та управлінській сферах їх діяльності. Доречним було б об'єднати існуючі вищих навчальні заклади та виробничі підприємства в споріднені науково-навчальні комплекси, підвищити ефективність профорієнтаційної роботи з молоддю, здійснювати обґрунтоване державне замовлення, залучати роботодавців до процесу підготовки кадрів, матеріально-ресурсного забезпечення навчального процесу, професійного відбору та адаптації молоді до нових соціальних вимог.

Виконання цих завдань не потребує радикальних реформ, треба тільки виконати приписи норм Конституції України [1], де зазначено, що громадяни мають право безоплатно здобувати вищу освіту в державних і комунальних вищих навчальних закладах на конкурсній основі, а держава забезпечує доступність і безоплатність вищої освіти. Тобто розбудова правової держави потребує безсумнівного виконання приписів Конституції України, а не її тлумачення в залежності від економічно-фінансових умов. Результативність наукової та освітянської діяльності – це майбутнє держави, і з цим не треба проводити експерименти. Конституція чітко визначає, що в основі безкоштовної освіти лежить форма власності: державна і комунальна – освіта безкоштовна, а приватна власність – освіта госпрозрахункова. Необхідно чітко визначитися з потребами держави у відповідних фахівцях сьогодні і на майбутнє і вирішити питання з формою власності вищих навчальних закладів. Тому слід погодитися з висновком В. Астахової про те, що державні навчальні заклади у класичному неперекрученому варіанті виконують замовлення держави, керуючись, з одного боку, вимогами суспільної ефективності, а з іншого – необхідністю формування повноцінної особи. Приватні ж

виконують замовлення суспільства, реалізуючи права батьків і педагогічне право незалежних суб'єктів освіти, сприяючи тим самим становленню громадянського суспільства [2, с. 64].

Треба також мати на увазі, що розвиток освітньої системи у руслі Болонського процесу передбачає розширення переліку посад для випускників-бакалаврів та чіткої оцінки пропозиції щодо підготовки магістрів. Такий розвиток освіти може привести до того, що відбудеться втрата цілих освітніх галузей із потужним науково-педагогічним персоналом, оскільки може виникнути невідповідність запитів ринку праці і пропозицій по кількості випускників вищої школи.

Як висновок зазначимо, що інноваційні процеси у вищій освіті сприяють не лише істотному підвищенню теоретичної і практичної підготовки студентів, а й, перш за все, методологічній переорієнтації закладів освіти на особистість, стають основою сучасної філософії освіти, яка відповідає таким основним вимогам:

- врахування особливостей навчального процесу, його змісту і структури, циклів життєдіяльності студентів, їх здібностей, інтересів і нахилів;

- спрямування на моделювання освітньо-виховного середовища, його організаційних, методичних і змістовних компонентів, що враховують типові та індивідуальні відмінності між студентами, форми їх прояву в сфері комунікативних відносин і в пізнавальній діяльності;

- варіативність та особистісно-орієнтована спрямованість навчально-виховного процесу з метою перетворення знань, умінь і навичок студентів в засіб розвитку їх пізнавальних і особистісних якостей для забезпечення власного розвитку;

- забезпечення цілісного психолого-дидактичного проектування навчального процесу в умовах різнорівневої і профільної диференціації навчання тощо.

Для вирішення правових проблем організації сучасної вищої освіти в Україні необхідно все вищезазначене закріпити в новому Законі України «Про вищу освіту», оскільки освіта виступає не тільки фактором стабільності суспільства, але і фактором примноження інтелектуального потенціалу країни.

Література

1. Конституція України. – ВВР. – 1996. – № 30. – ст. 141.
2. Астахова В. Недержавних навчальних закладів в освіті бути не може./ Вища школа. – № 9. – 2013. – с. 61-67.